

„Itt az ideje, hogy a saját kertemben folytassam” Interjú Babayné Boronkai Erzsébettel

Babayné Boronkai Erzsébet 2019 novemberében vonult nyugalomba, miután 2000 óta vezette a Pécsi Tudományegyetem Botanikus Kertjét. Szinte ezzel egy időben belvárosi lakásukból a pécsbányai erdőszélre költözött férjével, ahol most a saját kertjét szépítgeti. Növényekről, zenéről, munkáról, gyerekekről beszélgettünk.

A gyerekkorodról kérdezlek először.

Itt születtem Pécsen, abban a lakásban, amiben még bent lakunk. Négyéves koromig éltünk itt a városban. Akkor felköltöztünk Pestre a szüleimmel, akik bölcsészek voltak, de minden tavaszi szünetben visszajártunk anyukámmal Pécsre. A Mecsekben kirándultunk nagyokat, és én mindig úgy éreztem, hogy pécsi vagyok. Tehát hiába laktunk Pesten, nagyon-nagyon szerettem Pécsen, a város és a Mecsek vonzerejét. A pécsi emberek sokkal kedvesebbek voltak, tisztábbnak tűnt a város, mint Pest. Ez a szerelem akkor alakult ki a város felé. Iskoláimat viszont Budapesten végeztem, tizenkét évig jártam az ELTE gyakorló iskolájába, ez most a Trefort Ágoston Gyakorlóiskola. Ott érettségiztem, és utána mentem a kertészeti egyetemre, merthogy a természetet mindig is szerettem. A Balatonon volt egy nyaralónk, és ott kertészkedtem már kisgyerekkorom óta, tehát minden errefelé orientált. A férjemet Pesten ismertem meg, ott is házasodtunk össze, és kezdtük el az életünket. Aztán ő is inkább vonzódott a vidék felé, és akkor adódott a lehetőség, hogy vissza lehet költözni Pécsre nagymamához. 1986-ban együtt jöttünk vissza. Felújítottuk azt a lakást, amiben eddig laktunk, illetve félig-meddig még most is lakunk, mivel éppen most folyik a költözésünk.

1. kép – Babayné Boronkai Erzsébet

Hogy kerültél a pécsi botanikus kertbe, amelynek az évek során ikonikus alakjává váltál?

A kertészeti egyetem elvégzése után először Budapesten dolgoztam a Természettudományi Múzeumban preparátorként, de közben zenéltem is. A másik szerelmem a zene volt. Már az egyetem alatt tagja voltam egy zenekarnak, fagotton játszottam. Jelentkeztem a Bartók Béla Konzervatóriumba, és odajártam egy évig, csak közben súlyosan megbetegedtem. Hosszantartó tüdőgyulladást kaptam, amiktől egy máig meglévő tüdőtágulást kaptam. Ez a szívem és a tüdőm is megterhelte, és attól fogva csak amatőr szinten folytathattam a zenélést. Ekkor kezdtem el dolgozni Budapesten a filharmónián hangversenyrendezőként, egészen addig, amíg Pécsre nem költöztünk.

Tehát a Kertészeti Egyetem után zenei területen kezdted a pályádat?

Igen. Itt Pécsen az első normális állásom a Pécsi Szimfonikus Zenekarnál volt. Szkladányi Péter, az akkori zeneigazgató mellett voltam titkárnő. Akkor még nagyon sokat utazott a

zenekar, az ahhoz kapcsolódó szervezési feladatokat végeztem, és onnan mentem el aztán gyesre. Jöttek a gyerekek, kettőt örökbefogadtunk, majd a harmadik is megszületett, és amikor már négy gyerekem volt, akkor elkezdtem gondolkodni, hogy most akkor kéne állást keresni magamnak. Gondoltam, előbb-utóbb kifutok ebből a jó életből, hogy otthon lehetek. Egyébként nagyon szerettem otthon lenni, nagyon élveztem anyának lenni. Így adtam be az életrajzomat a Janus Pannonius Tudományegyetem Természettudományi Kar Növénytan Tanszékére, és pár hónap múlva jelentkeztek, hogy egy kolléga helyettesítésére mehetek a botanikus kertbe. Akkoriban Borhidi professzor volt ott a tanszékvezető. Nagyon jól kijöttem az ottani csapattal, ezért azt a pár hónapot meghosszabbították nekem két és fél évre (1995–1997). Aztán visszamentem főállású anyának, mert jött még egy örökbefogadás. Megint otthon voltam egy-két évig, de 2000-ben felhívott az akkori műszaki igazgató, és arról érdeklődött, hogy milyen feltételekkel mennék vissza. A botanikus kert vezetésére kerestek új embert. Először csak félállásban, hogy a főállású anyaságot ne kelljen feladni, legyen egy átmeneti időszak.

2002-ben volt ötvenéves a botanikus kert, és ez adott lehetőséget arra, hogy szoros kapcsolatot építsek ki a várossal. Számos segítóm lett, több magángyűjtő, magánkertész jelentkezett, akik növényeket adományoztak. Abban az időszakban kezdődött a Mecseken a feketefenyő-pusztulás, amely a kertünket is sújtotta. Megszólítottam pécsi és Pécs környéki kertészeteket, hogy az elpusztult feketefenyőink helyére tudnának-e legalább egyetlen fát ajánlani. Ez olyan jól működött, hogy volt, aki fél teherautónyi fát adományozott: fenyőket, fenyőféléket és egyéb fákat. A magánkertészek maguk jelentkeztek, hogy szeretnének adományozni valamit a botanikus kertnek, így alakultak ki ezek a nagyszerű cserekapcsolatok. Később ebből indultak el a kiállítások, mert úgy éreztem, hogy a támogatásért nekünk is kellene valamit nyújtani cserébe. Ebből a célból szerveztük meg 2007-ben az első Pécsi Dísznövény Kiállítást és Vásárt. Olyan fórummá vált ez a kiállítás, amely kezdetben csak a pécsi és a környékbeli kertészetek találkozója volt, és ahol ők is tudtak profitálni abból, hogy megjelenhettek.

Ez reklámértékű volt számukra, ugye?

Igen, nekik reklámot és mellette bevételt jelentett, mi pedig újabb növényeket kaptunk tőlük. Mind a mai napig élnek ezek a kapcsolatok. Ha elmennénk Egerágra Dlusztus Miklóshoz, ma is kapnánk szaporítóanyagot, fiatal növénykéket, ahogyan ez éveken át minden ősszel és tavasszal megtörtént. Ugyanígy volt Kéreg Melindával is. *(Mindkét személy országosan ismert faiskola tulajdonosa – G. A.)* Annyira nyitott volt a kert felé közülük mindenki, hogy így viszonztam a támogatásukat. Egyre többen jöttek a látogatók is, és egyre többen szerettek volna kiállítani. Mentem pesti kiállításokra, ott megszólítottam a különleges növények tulajdonosait, például az orchideásokat, rovarremesztő növényeseket, meg más különleges növények nevelőit, akik itt a környéken nincsenek. Ebből nőtt ki magát végül ez a nagy rendezvényünk, amelyen 2019-ben már több mint 40 kiállító vett részt.

Mennyire van benne ez a botanikus kert a pécsiek tudatában?

Egyre jobban benne van. Ez az idej, 2020-as év ránk nézve is tragédia a járványhelyzet miatt. Keresnek, hívnak telefonon, mi lesz az idej kiállítással, még mindig engem találnak meg a kérdéseikkel. Nyilván a nagy rendezvény ebben az évben elmarad, de bízom benne,

hogy visszatálnak majd hoz-
zánk az emberek. A fűvészkertek,
az állatkertek most minden-
hol zárva vannak. Az előző évek
viszont sikeresek voltak. Sokat
lendített a helyzetünkön a két
Környezet és Energia Operatív
Program (KEOP), amely 2007-
től 2012-ig folyt, és összesen
400 millió forintot nyertünk.
Ebből az összegből újultak meg
az üvegházak, az utak, a szikla-
kert és a teljes ciszternarendszer.

2. kép – Munkatársaival 2012-ben a PTE Botanikus Kertjében

Az esővizet összegyűjtjük és lo-
csolásra használjuk, ha nincs eső, akkor pedig az uszoda csurgalékvize szolgál erre a célra.
Új kerítés épült és felújítottuk a 300 méteres régi támfalat. Rengeteg új növényt vásárol-
tunk, melyekből több új gyűjteményt hoztunk létre.

Miben különleges a pécsi botanikus kert az ország más kertjeihez képest?

A klímájában, mint ahogyan Pécs városáé is különleges. Főleg a déli kitettségű domboldal adja azt, hogy szubmediterrán jellegű éghajlat alakult ki, ezért nálunk sok olyan növény áttelel, amelyek máshol esetleg csak nagyon erős védelem alatt vagy takarással. Ennek köszönhetően nagyon sok olyan különleges növényünk van, amivel büszkélkedni tudunk. Nehéz kiemelni bármit is ezek közül. Nyilván a füge meg a gránátalma, az természetes, de számos olyan tölgyféle van – a mediterrán tölgyek – a ciprusos domboldallal a sportpálya fölött, amely egy tiszta provence-i tájat képvisel. Egyszer feljött egy provence-i hallgató, pont akkor virágzott a levendula is, és elmondta, hogy ennek épp olyan hangulata van, mint nálunk otthon.

Sok növényt tudtunk vásárolni, ami azért jó, mert korábban a nemzetközi magcseréből kapott magokból neveltük a növényeket, meg ajándékba kaptuk, de komolyabb mennyiségben a pályázatból tudtunk erre költeni, kb. 20 millió forint értékben. Fejlesztettük az informatikai rendszerünket és megújultak a növények névanyagát feltüntető információs táblák is. Ez utóbbit és az ismertetőket folyamatosan, évente át kell vizsgálni, mivel részint tönkremennek, részint új növények kerülnek be. Nagyon komoly munkát jelent a téli felkészülés. Kora tavasztól késő őszig gyűjtjük a saját növényeink beérett magjait, azt katalogizáljuk, és utána egy nemzetközi magcsere keretében csereberéljük más botanikus kertekkel.

Kik a fő partnerek ebben?

Több mint 700 kert a világ minden részéből. Bár most ez is szigorúbb lesz, mert növénye-
gészségügyi igazolásra lesz szükség az EU-n kívüli országoktól, de ezt már az utódoknak
kell megoldania.

Eljutottál a botanikus kert vezetőjeként nagyon különleges kertekbe?

Európában nagyon sok német kertben jártam: Berlin, Frankfurt, Drezda, Potsdam, München, ez utóbbiban többször is. Zágráb volt a legdélebbi helyszín, de jártam cseh

3. kép – A bécsi Belvedere botanikus kertjében

kertekben, Krakkóban, Bécs mindhárom botanikus kertjében.

Nem is kérdezem meg, hogy mi a kedvenc növényed, mert nyilván azt nem tudod megmondani, de mi a kedvenc növénytípusod?

Még ezt se tudnám megmondani, mert én gyógynövényesként végeztem, de tulajdonképpen szeretem a sokféleséget, a sokoldalúságot. Nekem ugyanúgy szép tud lenni egy kaktuszgyűjtemény, mint a gyógynövények. A pécsi kertben egyébként

nagyon szép és gazdag a pozsgás- és kaktuszgyűjtemény. Ez köszönhető annak is, hogy a kollégák, akik a kezdettől gondozták, meg a mostani kolléga nagyon ért hozzá és szorgalmas. Amikor odakerültem, az egy nagyon lerobbant része volt a kertnek. Egy kicsit dzsungel volt. Hoztam olyan szakembert, aki Debrecenben annak idején kertvezetőként a kaktuszokat kezelte, és az ő szaktanácsadásával kezdtük el ezeket felújítani. Sok új mediterrán növényünk van a pálmaházban, sok az új dézsás is. Ez egy új sorozat, amit a 2000-es évek elejétől kezdtünk gyarapítani. Ide tartoznak a bugenvilleák, a leánderek, melyből több mint húszféle van, a citrusfélék, a guavafélék, a mirtuszfélék, az eukaliptuszok, a fuksziák. Ezeket télen bevisszük az üvegházba, nyáron meg ki tudjuk rakni a tűző napra, ez is többszázféle növényt tesz ki. Korábban alig volt ötféle orchideánk, most több mint százféle van! Ez is egy külön házat tesz ki. Van egy új kolléga, aki megtanulta, nagyon lelkesen szaporítja, gondozza és tart előadásokat csoportoknak a rovarremésztő növényekről. Egyáltalán, az egész park szépen fejlődik, és most ezt kéne fenntartani.

Melyik évtől vezetted te a kertet?

Először 1995-től 1997-ig dolgoztam ott, aztán 2000-től az elmúlt év novemberéig én vezettem.

Az, hogy nőként álltál egy ekkora intézmény élén, könnyítette vagy nehezítette a helyzetedet? Vagy talán nem is volt hatással, hogy gondold?

Erre nem gondoltam közben. Én ezt úgy fogtam fel, hogy rám bíztak egy feladatot, amit meg kell oldani. És mivel az ember nem tudja, hogyan kell egy kertet vezetni, felvettem a kapcsolatot részint a tanszéki kollégákkal, akik annak idején a kert kialakításában részt vettek, részint kapcsolatba léptem magyar kertek vezetőivel, beléptem a Magyar Arborétumok és Botanikus Kertek Szövetségébe. Ott félévente vannak szakmai programok, és ezekből meg a személyes tapasztalatokból sokat tanultam. A későbbiekben már a kollégákat is elvittem: Szeged, Budapest, Vácrátót, Nyíregyháza, Debrecen, voltunk velük a kámoni arborétumban Szombathelyen, Zágrábban. Ilyenkor a szakmai napot néha megtoldottuk egy nappal, hogy ők is lássák, hogy megy ott a munka, higgyék el, hogy ott sem könnyebb. Rengeteg szaporítóanyagot hoztunk egy-egy ilyen helyről, persze mi sem menünk üres kézzel. Főleg a pályázatírás körül jó volt látni, hogy más, aki már túl volt egy

sikeres pályázaton, milyen ötletet tett bele, mit fejlesztett. A kollégák többsége Villányban végzett zöldségkertészként a Mezőgazdasági Szakképző Iskolában, nálunk a munka során tanulták meg a botanikus kerti növények gondozását.

A dísznövénykertészet egy másik műfaj.

Igen, és csak úgy tudják megtanulni, ha látják, más hogy csinálja.

Oktattál is?

Ismeretterjesztő előadásokat tartottam. Csoportok jöttek bölcsődésektől a nyugdíjasokig, valamint szakmai csoportok. Rendszeresen jártak hozzánk évekig kozmetikushallgatók és erdészeti hallgatók, asztalosok is. Az utolsó négy-öt évben átvettem az építészhallgatók zöld építészetéhez kapcsolódó kertvezetését, magyar és külföldi hallgatók is jöttek, mert ez most nagyon fontossá vált. A zöld homlokzat, a városi fásítás témakörében tavasszal és ősszel egy-egy kurzus keretében hozták őket. Nagyon szerettem a fakultációs diákokat, mert ők már komolyabban érdeklődtek, és természetesen jöttek a biológushallgatók, a környezettan-, az egészségtan- és gyógyszerészhallgatók. A Művészeti Karral is kialakult egy különleges kapcsolat. Amikor mi megmetsztünk egy fát, vagy ki kellett vágni egy fát, mert öreg volt, vagy kidöntötte a vihar és veszélyessé vált, akkor a faanyagából kaptak és abból szobrászkodhattak. Cserébe az utóbbi három-négy évben mindig volt szeptemberben szoborkiállítás.

Jártam én is ilyen kiállításon az üvegházban, nagyon jó volt.

Nekik is jó volt, mert olyan faanyaghoz jutottak, amihez egyébként nem lehet. Megmetsztünk például a nagyon öreg és felkopaszodott, szétesett tiszafákat, ebből kaptak vastag ágakat. Ezekből szép és tartós dolgokat tudnak csinálni, annyira, hogy ehhez az életben nem jutnának hozzá, ha azt meg kéne venniük, mert olyan anyagi értéket képviselnek. Jó volt ez az összefogás. Volt olyan programunk, például nyílt napon, hogy a zenészhallgatók koncertet adtak kint a kertben. A Simonyi Károly Szakiskola asztalostanulói készítettek a kivágott fákból rengeteg kerti bútort, a japánkertbe hidat, japán kaput, különleges padokat. A bölcsészek meg sokszor csak egyszerűen kiülnek tanulni, fotózni. Sokan járnak fotózni a kertbe.

Neked van-e hobbid a kerten kívül? Belefért más is az életedbe?

Az anyatejjel szívtam magamba a kultúrát. Nagy színházba járó voltam mindig, most is szeretek színházba, hangversenyre menni, a komolyzene szeretete máig megmaradt. Amennyire időm, pénztárcám és lehetőségem engedi, járok kulturális rendezvényekre. Sajnos, a sportolásból már csak az úszás maradt, amit tudok csinálni, és persze a kirándulás: itt a Mecsek és a kert. Jönnek a barátok és a család.

Most pedig itt a nagy fordulat az életedben: nemcsak nyugdíjas lettél, hanem lett végre egy saját kerted annyi év után, itt a nagy kihívás.

Igen, ez három-négy éve alakult így, és most van is időm rá, hogy foglalkozzam vele. Persze annyit, amennyit a fizikai erőm enged, mert a fizikai határim végesek. Most látom, hogy türelem kertet terem.

Ez egy olyan műfaj, hogy nem lehet gyorsan csinálni, ki kell várni.

Már kialakítottam a helyet a sziklakertnek, vannak szikláim, a kert sarkában megépítem.

Olyan sokféle növény van, hogy mire elkészül, ez is egy botanikus kert lesz, lehet majd bemutatásokat tartani.

Hát, lehet. A zöldségekkel még csak most kísérletezgetek, mert még nem volt soha veteményesem. Minden kert mást bír elviselni, minden növény más talajt szeret. Reméljük, még harminc évem van vissza, addig kialakul.

Az alatt még a csemeték is öreg fákká válnak.

Igen, csak a mozgóképességemet nem akarom elveszteni, a gerincem, ízületeim odavannak.

Gondoskodtál a könnyű munkáról, hiszen emelt ágyásaid vannak, nem kell mélyre hajolni.

Nem véletlenül. Próbálok elérni, hogy minél kevesebbet kelljen gyomlálni, nem véletlen a takarófólia meg a mulcs. Bár a rigók most szétrúgták, de nem baj, örülök, hogy itt vannak.

Hogy vélekedsz a klímaváltozásról, a zöld gondolatról?

Biztos, hogy kell vigyáznunk a természetre, de én emlékszem, gyerekkoromban nagyon kemény, nagyon száraz nyarakra. Olvastam Wass Albert könyvében arról, amikor Erdélyben januárban virágoztak a cseresznyefák, és az már száz éve volt. Az biztos, hogy statisztikailag melegszik a Föld, de én sokkal jobban haragszom a szeméért, a műanyagokért meg a pazarlásért. Nekem olyan kevés a szemetem, hogy egy hét alatt nem töltök meg egy fél szemeteszsákot. Komposztálok, amit lehet, szelektíven gyűjtöm, amit lehet. Az a pazarlás zavar, ami a világban folyik, és amit talán ez a vírus vissza tudna fogni. Nem tudom, hogy a klímaváltozásért mennyire tudunk felelősséget vállalni. Nyilván az erdőtüzek miatt felelősek vagyunk, az Amerikában meg Ausztráliában napokig tartó erdőtüzek gyűjtogatás miatt vannak. Bevallom, gyerekkoromban nem figyeltem annyira az időjárás, de akkor is volt nagyon meleg nyáron. Igaz, a telek most érezhetően melegebbek. Gyerekkoromban télen mindig volt hó, most meg tudom, hogy márciusban van hó. Inkább azt mondom, hogy vigyázzunk a Földre. Egyébként nagyon haragszom a klímaberendezésekre, mert azok fűtik a környezetet. Lehet, hogy te jobban érzed magad tőle, de kifelé fűtesz. Akkor inkább legyen egy ventilátorod vagy húzd le a rolót, szigeteld jól a házad. Bántó a sok szemét is. Néha kimegyek és összeszedem, de nem lehet mindig. Különösen fájó, hogy az erdészek is otthagyják maguk után a flakonokat, más szemetet, pedig nekik védeniük kellene az erdőt. Ezekért a látható dolgokért én jobban haragszom.

Ezt hogy lehet megtanítani, átadni az új nemzedéknek?

Nekünk rengeteg ilyen programunk volt és erre a gyakorlóiskolák nagyon nyitottak. Jöttek a Föld napján szemetet szedni, voltak kétnapos programon, ahol komposztáltunk, ültettünk és nagyon élvezték a gyerekek. Ez az egyik lehetőség, hogy gyerekkorban tanulják meg a természet tisztelőt. A másik, hogy a munkavezetők figyeljenek a munkásaikra, ne engedjék el addig őket, amíg nem hagytak rendet maguk után. A húgom Németországban él egy kisvárosban, ahol a közterületen egyáltalán nincs kuka, mert a polgármester úgy

véli, mindenki vigye haza a szemetét. Ez is egy szélsőséges hozzáállás, mert a kutyakakit például kellemetlen zsebre rakni és hazavinni, de ott működik.

Fontos a víztakarékosság is. Egy idős ismerősöm azt mondta, azért folytatja állandóan a vizet, mert régen szegény volt, most pedig már megteheti, hogy sok vizet használjon. Ezeket nem tudom megérteni. Minket a szegénység rávitt arra, hogy megtanítsuk a gyerekeket: bevized magad, beszappanozod, és csak utána nyitod meg újra a csapot, hogy lemosd magad. Lehet a vízzel takarékoskodni, lehet a hővel, és a főzésnél is tudsz takarékoskodni. Amit te a kis életedben meg tudsz tenni, ezeket gondolom én fontosnak. Egy időben csináltam olyat, hogy kiraktam a gyerekeket az iskolánál, mentem tovább az autóval és a buszmegállóban megkérdeztem ismerős vagy ismeretlen gyereket, merre megy, és elvittem az egyetem felé. Szerencsére sok olyan jó film van, ami rávezeti a gyerekeket a természetvédelemre.

Mesélj a gyerekeidről.

Három fiam van meg két lányom. Először örökbe fogadtuk Dávidot a csecsemőotthonból. Most 33 éves, testnevelőtanárként végzett, de már nem tanít. Pesten él a menyasszonyával. Utána jött Anita, ott már van három unokám. Azután született Johannám, ő most 29 éves, és neki van egy Benjámín nevű kislánya. Az egyetemi bölcsődében dolgozik. Ágoston a következő, őt az erdélyi anyukája hagyta itt, de már ő is felnőtt, van menyasszonya. Végül jött Józsika, aki 16 évesen lett teljesen árva, úgy került a családba. Ő a közelünkben lakik, nyolc évig neveltük. Tréfásan szoktam mondani, hogy nekem öt gyerekem van öt apától. És öt anyától!

Milyen indíttatásból vettétek magatokhoz ezeket a gyerekeket?

A férjemmel mindketten sokgyerekes családban nőttünk fel, Johannának 19 elsőfokú unokatestvére van a kettőnk családjából. Amikor összejön a Babay meg a Boronkai család, akkor sokan vagyunk és a barátaink is nagycsaládosok. Én nagyon jól élem meg a nagymamaságot, meg azt, hogy már csak ketten vagyunk. Ezért amikor a gyerekek kirepültek és ott maradtunk a nagy lakásban, nem volt kérdés, hogy keressünk valahol egy kisebbet. Jó volt a nagy belvárosi lakás, amíg a gyerekek iskolába, különóra-ra jártak, de aztán úgy gondoltuk, jobb lenne egy kisebb, fenntarthatóbb és természetközelibb otthon. Ebbe a környékbe beleszerettünk, jött egy lehetőség és kihasználtuk. Most minden energiánkat erre a házra fordítjuk.

A közelben lakik egy nyugdíjas biológia-kémia szakos tanárnő, aki 150-féle madarat azonosított be itt. Én nem sok madarat ismerek fel, de itt fészkelnek hollók, kakukkok, láttam sárga fakopáncsot. Vannak rigóink,

4. kép – Babayné Boronkai Erzsébet és férje, Balázs

cinégék, olyan közel repülnek, hogy amikor nyáron kint olvasok, szinte megérintenek. Nagyon sokat olvasok kint a fa alatt, de néha annyira eltereli a figyelmemet a sok madár, hogy főleg azt nézem, ahogy cikáznak.

Miket szoktál olvasni?

Ó, tavaly mindent! Kezdtem Rejtővel, mert az ő könyveit hoztam át a régi lakásból először. Azután elolvastam öt vagy hat Wass Albert-regényt. Elolvastam Horváth Tamás Zsolnay-trilógiáját, abból a *Tündérváros* tetszett a legjobban. Most épp Jack Londont olvasok. Előtte egy soha nem hallott erdélyi írótól, Szabó Győzőtől olvastam.

Hogy bukkansz rá az ilyen ismeretlen szerzőkre?

A nagypapámtól, aki bölcsész volt, történész, hatalmas könyvtára volt, amit én örököltem. A könyvek felét elajándékoztam, de a szépirodalmat megtartottam. Végigolvastam a *Varázshegy* is. Nem volt könnyű olvasmány.

Kortársakat is olvasol?

Most Horváth Tamás könyveit olvastam, anyukám szokta venni Ugron Zsolna könyveit, tőle olvastam jópárat, Méhes Györgytől is többet olvastam, de újakat venni nem érdemes, mert nem tudnám hol tárolni. De Pécsbányán is van könyvtár, így ha elolvasom ezeket, akkor majd le fogok járni, és itt kölcsönzők.

És zenéből milyet szeretsz? Csak a klasszikus vagy más is jöhet?

Érdekes, hogy régen csak a klasszikust szerettem, de nagyon szeretem a dzsessznek bizonyos változatait, kicsit a bluest, meg a dallamosabb dzsesszt, és egyre jobban kedvelem az én gyerekkorom slágereit, a Bee Gees, Beatles dalait, a Fonográfot. Direktben nem hallgatom, de amikor megszólal, akkor ezeket is szeretem. A komolyzenében nagyon szeretem a reneszánszt és a klasszikusokat, de a barokk zenét is. Évekig, nagyon sokáig játszottam zenekarban, itt Pécsen is, és sokszor felsóhajtok: jó, ezt is, meg azt is játszottam a zenekarban, Prokofjev, Sosztakovics vagy Beethoven darabjait.

Akkor nem volt olyan egyenes ez a pálya, nem volt egyértelmű, hogy a zenei vagy a kertészeti pályán indulsz.

De egyértelmű volt, csak először a Kertészeti Egyetemen csalódtam, mert ott erős volt a pártvonal. Pesten laktunk, negyed-ötödéven már ott is jártam kórusba. A kórus egy nagyon jó csapat volt, most keressük az egykori karvezetőnket. Ott formálódott egy csapat hasonló gondolkozású fiatalokból. Én az egyetem alatt már fagottoztam, sőt vicces volt, hogy fél éve fagottoztam, és nyertünk egy zenei fesztiválon, még hozzá fődíjat kamarazeneivel.

Tehetséges fagottos voltál.

Nem volt sok induló abban a kategóriában. Mindig volt egyetemi-főiskolai zenei fesztivál, ott indultam.

Hogy ismerkedtél meg a férjeddal?

Baráti körben találkoztunk.

Neki is van pécsi kötődése?

Nincs, de ők is Pestről költöztek vidékre, az apukája fogorvos volt a Dunakanyarban, kétéves korától a nagy szabadságban nőtt fel, tehát nem volt kérdés, hogy együtt jövünk, ebben teljesen megegyeztünk. A természet közelsége, a természet szeretete, a kultúra, a család szeretet ide vonzott minket.

Nagyon különleges ám a ti házasságotok. Hány éve is tart?

Harmincöt éve. A baráti körünkben más is van így. Még azt sem mondom, hogy olyan nagyon tennénk érte. A hivatalos párkapcsolat-erősítő programokhoz sokszor fáradtak vagyunk. Nagyokat sétálunk az erdőben, olyankor nagyokat beszélgetünk. Nem azt mondom, hogy nem szoktunk vitatkozni, veszekedni, de hagyom, amit ő akar csinálni. Kell néha hagyni. Ő fizikailag sokkal többet bír. Egy időben például jártunk társastáncolni, de a derekam már nem bírja. Nyolc évig táncoltunk mindenfélét, tangót, klasszikus táncoakat. Még most is megmozdul a lábam, ha meghallom a zenét.

Látom, hogy még sok energiád van, és a botanikus kertről is úgy beszélsz, mintha még ott lennél.

Igen, nehezen engedem el, de nagyon fárasztó volt, hogy 24 órában ott volt az agyam. Az első három hónapban a nyugdíjazásom után nem volt olyan nap, hogy ne hívtak volna, főleg műszaki problémákkal. Készült egy önkéntességi szerződés, abban vállaltam, hogy a csoportok vezetésében besegítek, meg a kiállítások szervezésben, de most egyik se működik. Őszintén szólva ez most jól jön nekünk a költözés miatt, mert hetente kétszer megyünk a holminkért. Amit évek óta nem használtunk, azt elajándékozunk. Tele vagyunk tervekkel: be kell fejezni a házat, és ki akarunk alakítani egy napozóteraszt a melléképület tetején. Nyuszit szeretnék a kertbe, hogy a fűvet legelje.

Gondoskodtál arról, hogy annyira ne hiányozzon a botanikus kert, mert ez itt egy hasonló közeg.

Érdekes, mert ez egy folyamat, mint a gyász, annak is vannak állomásai. Az első hónapokban sokat kerestek, sokszor be is mentem. Most a karantén miatt nem lehet, ez megkönnyíti a leválást. Huszonhárom évig csináltam, és csak arra kértem a többieket, hogy a gyűjteményt tartsák meg.

Kaptál emlékfát, amikor eljöttél? Ültettek valamit a tiszteletedre?

Azt nem, de a város kitüntetett az Élet Fája-díjjal. Azt hiszem, a város főkertésze terjesztett fel a díjra, mert sokat dolgoztunk együtt, nagyon jó volt a kapcsolatunk. Szép volt, de itt az ideje, hogy a saját kertemben folytassam.

Köszönöm szépen a beszélgetést.

(Az interjút készítette: Gönczi Andrea.

Portré: Mánfai György;

többi fotó: Babayné Boronkai Erzsébet családi fotógyűjteménye.

Pécsbánya, 2020. április 27.)